

Kommentarer til Høyres programforslag om å delprivatisere Statkraft og partiets forslag om å skille fallrettighetene fra kraftverkene.

Høyres forslag til valgprogram for 2017-2021

«Høyre vil sikre at hele landet får inntektene fra vannkraftressursene våre.

Statkraft er Europas største produsent av fornybar energi, og har et betydelig potensial for å vokse videre internasjonalt.

Delprivatisering av selskapet vil gi selskapet økonomisk fleksibilitet, forutsigbarhet og nye eierimpulser.

Det er en forutsetning for delprivatisering at kontantstrømmen fra de norske vannkraftverkene tilfaller staten direkte.»

I det pågående programarbeid for neste stortingsvalg gir Høyres programkomite uttrykk for følgende:

Høyres mål er å styrke Statkraft for å kunne satse utenlands i utbygging av fornybar energi, samtidig som partiet ønsker å spre risikoen i de nye prosjektene ved å ta Statkraft på børs uten å selge arvesølv.

Høyre ønsker å hindre en 2-delning av selskapet i en norsk del og en utenlandsk del og derved en 2-delning av kompetansen i selskapet.

«Arvesølv», som Høyre definerer som fallrettighetene, overføres til staten, og det opprettes en inntektfordelingsavtale. Deretter kan kraftverkene delprivatiseres uten å selge «arvesølv».

Energiveteranene har følgende kommentarer til Høyres forslag:

1. Hva er «arvesølv»?

Det er meningsløst å sette et prinsipielt skille mellom fallrettigheter, kraftstasjoner og reguleringsanlegg når det gjelder begrepet «arvesølv». Alle tre er nødvendige komponenter for å kunne produsere kraft. Vannfall uten kraftverk har ingen økonomisk verdi.

«Arvesølv» i vannkraft- Norge er kraftverkene med fallrettigheter og reguleringsanlegg. Investeringene i kraftverkene med sine lange levetider, flere hundre år, er unike og ulik all annen industri. 60-80 % av kostnadene ved å bygge vannkraftverk er bygg- og anleggskostnader i tunneler, fjellhaller, betong og innstøpt stål som alt har nær uendelig levetid. De roterende delene og elektriske komponenter med kortere levetid, 10-80 år, kan skiftes ut for en relativt liten kostnad. Verdien ved salg settes ved å beregne nåverdien av fremtidige netto inntekter. Med normal rente blir nåverdien av inntekter i 30 eller 100 eller 200 år nesten den samme. En får ikke fram den langsiktige verdien ved et salg. Til nå har også avkastningen fra den norske vannkraften til Statkraft ligget høyt over avkastningen i det internasjonale kapitalmarkedet. Det er følgelig bedre å investere i god realkapital hjemme enn i internasjonale finanspapirer. Det er kraftverkene med fallrettigheter, og reguleringsanlegg som er vår viktigste infrastruktur og som har ansvar for å gi samfunnet den kraften samfunnet har behov for til enhver tid og i en krisesituasjon. Kraftforsyningssystemet er landets viktigste infrastrukturensystem i den forstand at hvis dette svikter, svikter alt annet også, umiddelbart eller etter kort tid. Derfor er kraftforsyningen oppsatt med en egen beredskapsorganisasjon, KBO, med installasjoner og planer for å møte eventuelle krisesituasjoner. Alle kraftselskaper har en rolle i denne organisasjonen, de største har en meget sentral rolle. Med utenlandske aksjeeiere i disse

selskapene, vil utenlandsske statsborgere kunne få innpass i styringen av kraftselskapen under normale forhold, og innsikt i beredskapsorganisasjonen i krisesituasjoner.

Energiveteranene mener derfor at Høyre selger «arvesølv» når de vil delprivatisere Statkrafts produksjonsanlegg, og at en slik delprivatisering innebærer en nasjonal sikkerhetsrisiko..

2. Hva skal et delprivatisert Statkraft betale for vannet?

Høyres forutsetning for delprivatisering er at eierskapet til fallrettighetene overføres til staten kostnadsfritt og at Statkraft må betale for vannet for å få lov til å produsere kraften og drifte selskapet som før med salg av kraften i markedet. På den måten vil staten ta ut deler av overskuddet i kraftproduksjonen. Dette vil bli regulert i en inntektfordelingsavtale. Staten skal gi kraftverket rett til å utnytte vannet mot en kompensasjon, men hvem skal bestemme denne avtalen over tid? Regjeringen, Stortinget? Domstolene?

3. Verdien av Statkraft. Hvis Statkraft skal på børs, må aksjen kunne gi utbytte ellers vil den ikke bli kjøpt eller den vil få en så lav kurs at staten ikke har noe å hente ved å selge aksjer. Nye eiere kan kjøpe seg aksjer og innflytelse for en billig penge. For at aksjen skal kunne gi utbytte, må derfor prisen Statkraft betaler for vannet ikke settes for høyt.

I forhold til at staten er eiere må statens utbytte fra et delprivatisert Statkraft bli sterkt redusert. Hvilken verdi vil Statkraft ha hvis de får økte utgifter til vannkjøp? Vil kraftverkene få 2 verdier, en med og en uten inntektfordelingsavtale. Hvis et kraftverk selges, vil det være et spørsmål om inntektsfordelingsavtalen følger med. Dette vil ha betydning for salgssummen og for långiver i prosjektfinansieringen.

4. Høyres forslag i forhold til EØS avtalen og konsolideringsmodellen

Norge hadde en lang strid i EFTA-domstolen om hva EØS-avtalen kan tillate av eierskapsmodeller. Poenget til domstolen var at de ulike eiere i norsk kraftforsyning skal likebehandles.

Dette ble oppnådd gjennom konsolideringsmodellen som bl.a. forutsetter at alle kraftverk skal være offentlig eiet. Privat eierandel inntil 1/3 kan tillates.

At noen kraftverk må kjøpe sitt vann, mens andre får dette gratis, vil kunne bety en forskjellsbehandling som er i strid med EØS-avtalen.

Høyre er neppe genuine tilhengere av konsolideringsmodellen. Etter vedtaket i Stortinget i 2008, lovet de omkamp når de kom til makten, kfr. Programformuleringene i innledningen til dette dokumentet. Når Høyre i denne perioden legger konsolideringsmodellen til grunn, er det som et kompromiss med V og KrF.. Konsolideringsmodellen gjelder for kraftverk slik vi i dag definerer et kraftverk. Hvis vannfallene kan overføres til staten eller kommuner/fylker, vil et flertall kanskje lett endre regelen på å begrense det private eierskapet til kraftverkene til 1/3, da arvesølvet, fallrettighetene, allerede er sikret, i følge Høyre.

Flere eiere av andre kraftselskap kan også tenkes å selge seg ned for å få inn noe kapital til trange offentlige budsjetter. Hvis Statkraft kan gjøre en slik operasjon, vil dette klart smitte over til våre andre kraftselskap.

5. Prosjekt- og risikokompetanse

Ved gå på børs kan Statkraft risikere å få i hovedsak bare sleeping partners som medeiere slik Statoil har fått, og ingen industrielle partnere med eierimpulser som kan bidra med kunnskap i det fornybare markedet. De kan kanskje få inn noen utenlandske kraftselskap som vil komme inn på en billig måte for å få innflytelse i selskapet.

Høyre ser også for seg at dette børsselskapet skal samarbeide med andre industrielle selskap i prosjekter som organiseres i egne aksjeselskap- på samme måte som Statkraft gjør i dag. Dette vil også spre risikoen. Hvorfor da gå omveien om børsen som ikke vil få inn mer kompetanse i prosjektene.

Den lille kapitalen Statkraft vil få inn ved å gå på børs trenger ikke den styrtrike staten for å lykkes i det fornybare markedet.

Det kan stilles spørsmål om hva Statoil fikk ut av å gå på børs. Børsanalytikerne hindret ikke Statoil i å gå inn i skiferolje, skifergass og tjæresand som har påført Statoil store tap.

6. Problemet med delt kompetanse ved en eventuell todeling av Statkraft.

En deling av det nåværende Statkraft i et statsforetak (SF) som eier og driver innenlands vannkraft og et aksjeselskap (AS) som eier og driver utenlandsvirksomheten pluss norsk vindkraft vil det være et lite problem å dele kompetansen mellom de to selskaper.

Prosjektutviklingskompetansen legges i AS'et, siden det er begrenset bruk for den i SF'et. Drift- og kraftsalgkompetansen legges i SF'et. AS'et kan leie inn markedskompetanse fra SF i den grad det er behov for det.

7. Alternative modeller

Modell A Delt Statkraft

Statkrafts norske vannkraftverk overføres til Statkraft SF.

Det meste av egenkapitalen bør være med til dette selskapet da den er opptjent i det norske kraftmarkedet, og staten kan ta ut det ønskede utbytte. Investeringsbehovet er relativt beskjedent. Annen virksomhet i Statkraft som består av vindkraftverk i Norge og virksomheter i utlandet organiseres i et Statkraft AS direkte eid av Staten. Selskapet kan samarbeide med andre med delt eierskap eller bare samarbeide. De kan organisere nye prosjekter i egne AS-er for hvert prosjekt som i dag.

Satsing på fornybarprosjekter i utlandet er/bør være en del norsk policy tilsvarende regnskogsatsingen, og kunne delvis finansieres på samme måte. I tillegg kan de finansieres med pant i utenlandske kraftverk og sammen med Statkraft AS selv og med samarbeidspartnere.. Selskapet investerer ikke i fossile prosjekter.

Samarbeid fra prosjekt til prosjekt med andre selskap gir også eierimpulser, men fritar for samarbeidkonflikter over tid som medeierskap kan gi. Det gir større fleksibilitet og bygger bedre opp egen kompetanse over tid. Ofte kulturkonflikter i samarbeid med firma fra andre arbeidskulturer./nasjoner. Samarbeid kan derfor være et bedre alternativ enn medeierskap.

Modell B. Statkraft AS , heleid av staten som i dag.

Regnskapene deles inn i resultater hjemme og ute slik at det er tydelig hvor pengene tjenes og eventuelt tapes.

Selskapet betaler et forutsigbart utbytte som tilsvarer overskuddet i de norske kraftverkene. På Stortinget inngås en tverrpolitisk avtale om hvordan utbyttet skal fastsettes.

Finansiering av prosjekter i utlandet ved bevilgninger fra eier og lån med eventuelt statsgaranti. Den store egenkapitalen (ca 50%) og inntjening gir et godt grunnlag for finansiering av nye prosjekter..

Hvis vannkraften i Statkraft AS overføres til statsforetaket, vil vi få en modell som er svært lik modell A, bortsett fra at det er Statkraft SF og ikke staten som er eier av Statkraft AS i modell B

Selskapet investerer ikke i fossil energi.

8. Andre virkemidler for å lykkes ute for begge modellene:

Generelt kan sies at Statkraft har drevet etter kommersielle prinsipper og ikke med bistandprosjekter. På grunn av den store klimautfordringen bør dette endres til at Statkraft også går inn i andre type prosjekter hvor det kan være riktig å vurdere finansiering med Statsgaranti/GIEK. Der det er nødvendig for at ikke lånekostnadene skal bli for store og drepe prosjektene, bør tilskudd fra NORAD også kunne vurderes der prosjektene har karakter av bistand.

Risikostyring: Styret bør innhente direkte råd /uttalelser fra en uavhengig rådgivende gruppe med internasjonale eksperter for større viktige prosjekter.

Kompetanse i prosjektstyring av utenlandske prosjekter er en mangelvare. Derfor viktig med bedre opplæring av prosjektledere i prosjektstyring, teknisk, økonomisk, risikostyring og i lokal kultur

Med økende virksomhet i fremtiden i det internasjonale energimarkedet vil det være en styrke for Statkraft om styrets ledelse og medlemmer hadde erfaring fra forretningsmessig etablering i utlandet.

Det er også et spørsmål om hvor riktig det er rent strategisk, å ta inn styremedlemmer med bakgrunn fra konkurrerende selskaper.

Konklusjon.

Energiveteranene mener at en delprivatisering av Statkraft, slik som Høyres programkomite er inne på, er en dårlig modell. Den innebærer salg av langsiktige verdier som er viktig for landets energiinfrastruktur. Den innebærer en potensiell nasjonal sikkerhetsrisiko.

Eksisterende ordning med et udelt heleiet statlig Statkraft er å foretrekke, men med noen forbedringer som nevnt. Den norske vannkraftvirksomheten legges direkte inn i Statsforetaket. For andre type fornybare energiprojekter i inn- og utland opprettes det datteraksjeselskaper der også andre eiere kan komme inn når forholdene tilsier det.

Erik Fleischer

Energiveteranene

- 21.nov. 2016